

Poziom i struktura zmodyfikowanego minimum socjalnego w 2012 r. (dane średnioroczne)

Minimum socjalne stanowi modelową konstrukcję potrzeb i wydatków konsumpcyjnych gospodarstw niezamożnych. Zakres i poziom zaspokajanych potrzeb według tego modelu winny zapewniać takie warunki życiowe, by na każdym z etapów rozwoju człowieka umożliwić reprodukcję jego sił życiowych, posiadanie i wychowanie potomstwa oraz utrzymanie więzi społecznych (por. Deniszczuk 1977). Model minimum socjalnego uwzględnia zalecenia nauki (wyżywienie, higiena osobista, mieszkanie), uznawane normy obyczajowe i społeczne (ubranie, rekreacja, kultura) oraz obowiązujące regulacje (oświata, ochrona zdrowia).

W niniejszej informacji przedstawiamy szacunki zmodyfikowanego minimum socjalnego w warunkach rynkowych w 2012 r., na podstawie średniorocznych notowań cen udostępnionych przez Główny Urząd Statystyczny.

Tabela 1. Zmodyfikowane minimum socjalne (średniorocznie w 2012 r., w zł).

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	M+K/2	M+K	M+K +DM	M+K +DS	M+K+ DM+DS	M+K+ DM+2xDS	M+K/2	M+K
Żywność	258,05	516,11	724,14	784,46	992,49	1 260,84	248,34	496,69
Mieszkanie	372,15	535,73	728,93	728,93	922,26	1 115,89	372,15	535,73
Edukacja	13,71	27,42	171,26	132,07	275,92	394,28	0,00	0,00
Kultura i rekreacja	114,81	142,02	178,59	186,34	222,91	267,24	93,89	127,02
Odzież i obuwie	46,19	92,38	136,88	135,31	179,81	222,74	36,52	73,03
Ochrona zdrowia	39,89	76,27	98,64	99,95	122,31	145,99	79,85	156,18
Higiena osobista	29,08	56,30	68,63	82,44	95,37	121,62	24,62	47,39
Transport i łączność	76,99	141,08	396,59	407,03	407,03	417,48	110,46	171,78
Pozostałe wydatki	76,07	111,11	150,22	153,39	160,91	157,84	77,27	112,55
Razem	1 026,94	1 698,42	2 653,87	2 709,93	3 379,01	4 103,92	1 043,09	1 720,37
- na 1 osobę	1 026,94	849,21	884,62	903,31	844,75	820,78	1 043,09	860,18

Źródło: Obliczenia IPiSS na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.

Uwaga: Symbole użyte w tablicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

W porównaniu z poprzednim rokiem (2011 r.), wartości minimum socjalnego w 2012 r. (w ujęciu średniorocznym) wzrosły zarówno w ujęciu realnym jak i nominalnym. Nominalnie, dane średnioroczne dla gospodarstw osób samotnych po raz pierwszy przekroczyły wartość tysiąca złotych (według badań na podstawie cen miesięcznych stało się

to już w marcu 2012 r.). Realnie koszyki minimum socjalnego także wzrosły: od 4,2% dla gospodarstwa 2-sobowego osób dorosłych do 6% w przypadku gospodarstw emeryckich. W tym czasie inflacja średnioroczna wyniosła 3,7%.

Tabela 2. Struktura minimum socjalnego (w 2012 r., średniorocznie), w %.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	M+K/2	M+K	M+K +DM	M+K +DS	M+K+ DM+DS	M+K+ DM+2xDS	M+K/2	M+K
Żywność	25,1	30,4	27,3	28,9	29,4	30,7	23,8	28,9
Mieszkanie	36,2	31,5	27,5	26,9	27,3	27,2	35,7	31,1
Edukacja	1,3	1,6	6,5	4,9	8,2	9,6	0,0	0,0
Kultura i rekreacja	11,2	8,4	6,7	6,9	6,6	6,5	9,0	7,4
Odzież i obuwie	4,5	5,4	5,2	5,0	5,3	5,4	3,5	4,2
Ochrona zdrowia	3,9	4,5	3,7	3,7	3,6	3,6	7,7	9,1
Higiena osobista	2,8	3,3	2,6	3,0	2,8	3,0	2,4	2,8
Transport i łączność	7,5	8,3	14,9	15,0	12,0	10,2	10,6	10,0
Pozostałe wydatki	7,4	6,5	5,7	5,7	4,8	3,8	7,4	6,5
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: Obliczenia IPiSS na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.

Od ponad 6 lat dynamika wartości koszyków była wyższa od wskaźnika inflacji (CPI). Jedynie w 2009 r. wzrost wartości minimum socjalnego dla gospodarstwa 4-osobowego był na poziomie inflacji. Rok 2010 r. przyniósł duży wzrost wartości realnej tego koszyka. W latach 2011 – 2012 dystans między tempem wzrostu koszyków a wskaźnikiem inflacji stopniowo zmniejszał się.

Tabela 3. Dynamika koszyka w 2012 r. na tle wskaźnika inflacji (2011 r. =100).

Wyszczególnienie	Typ gospodarstwa domowego				Dynamika wzrostu cen (CPI)
	Pracownicze 1-osobowe	Pracownicze 4-osobowe	Emeryckie 1-osobowe	Emeryckie 2-osobowe	
Żywność	101,4	101,6	101,8	101,8	104,3
Eksploatacja mieszkania	104,5	105,0	104,5	104,8	105,8
Wyposażenie mieszkania	103,5	106,2	103,5	103,9	102,3
Edukacja	103,6	112,6	-	-	104,2
Kultura i rekreacja	109,1	104,8	109,7	109,7	101,1
Odzież i obuwie	112,5	112,6	112,6	112,6	95,8
Ochrona zdrowia	106,5	106,5	110,7	110,9	103,2
Higiena osobista	101,7	101,4	101,4	101,4	102,4
Transport i łączność	104,3	105,0	114,6	114,8	107,0*
Ogółem	104,4	104,9	106,0	106,0	103,7

Źródło: Obliczenia IPiSS oraz własne na podstawie GUS 2013. * Dotyczy wydatków na transport.

W 2011 r. na wartości minimum socjalnego wpłynęły zarówno wyższe ceny artykułów spożywczych jak i wyższe koszty użytkowania mieszkań. W roku 2012 ponownie wraca główna rola wydatków na mieszkanie i nośniki energii (por. Tabela 3).

O ile wskaźnik cen dóbr konsumpcyjnych dla żywności w 2012 r. świadczył o ponadprzeciętnym wzroście (4,3%), to wartość koszyków minimum socjalnego wzrosła w sposób dość umiarkowany. Mimo wzrostu cen znacznej większości artykułów żywności, jakie bierze się pod uwagę w koszykach, wzrost w tej grupie znacznie osłabiła niższa średnioroczna wycena wielu warzyw (m.in. ziemniaków).

Na wzrost wyceny kosztów eksploatacji mieszkań wpływ miały wyższe ceny gazu oraz elektryczności, ale także opłat za mieszkanie (czynsz i odpis na fundusz remontowy w mieszkaniu spółdzielczym wzrosły odpowiednio o 7% oraz 6,4%), wodę czy odprowadzenie śmieci.

W zakresie ochrony zdrowia koszty także rosą szybciej niż wskazywałyby to dane z CPI: jest to prawdopodobnie wynikiem zmian w refundacji leków, jakie miały miejsce w 2012 r. Wzrost kosztów lekarstw był wyższy zwłaszcza wśród gospodarstw emeryckich (ponad 10%). W 2012 r. wydatki na transport i łączność rosą ponadprzeciętnie w gospodarstwach emeryckich: dzieje się to głównie za przyczyną zmian reprezentant towarów oraz podniesienia opłat za bilety komunikacją miejską.

Z kolei gospodarstwa mające dzieci na utrzymaniu dotknął istotny wzrost wydatków edukacyjnych. Poważny wzrost koszyków w minimum socjalnym w tym zakresie wynika z dużo wyższych opłat (+17,1%) za pobyt dzieci w przedszkolach.

W zakresie rekreacji i kultury koszty rosą z kilku przyczyn. Przede wszystkim zakładamy, że gospodarstwa domowe opłacają abonament RTV, którego wartość wzrosła (+7,9%). Ponadto wzrosły w 2012 r. ceny prasy drukowanej, a także usług związanych z organizacją letniego wypoczynku (opłaty za noclegi).

Opracował dr Piotr Kurowski

Literatura

Deniszczuk L., Kurowski P., Styrc M. (2007), *Progi minimalnej konsumpcji gospodarstw domowych wyznaczone metodą potrzeb podstawowych. Rodzaje, oszacowania i zastosowania polityce społecznej*, IPiSS, Warszawa.

Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum socjalnego*, w: Golinowska (1997).

Deniszczuk, L. (1977), *Wzorzec konsumpcji społecznie niezbędnej*, Studia i Materiały IPiSS, Zeszyt Nr 10, Warszawa.

Golinowska S. (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa.

GUS (2013): *Biuletyn Statystyczny*, Nr 1 (styczeń), GUS, Warszawa.

GUS (2012), *Ubóstwo w Polsce w 2011 r.*, maj, Warszawa.

GUS (2011), *Ubóstwo w Polsce w 2010 r. (na podstawie badania budżetów gospodarstw domowych)*, GUS, lipiec.

Kurowski P. (2002), *Koszyki minimum socjalnego i minimum egzystencji – dotychczasowe podejście w: Kategorie i instrumenty interwencji państwa w sytuacji ubóstwa. (Czym jest minimum socjalne?)*, Konferencja 10.12.2002, Biuro Studiów i Ekspertyz Sejmu RP, Warszawa.